

NACIONĀLĀ UN ĪSVIĻŅU BELGRADAS RADIO LOMA SERBU FOLKORĀS UN ŠLĀGERU IZPLATĪŠANĀ 20. GADSIMTA 30. GADOS

Nikola Komatovičs

Kopsavilkums

Raksts analizē 1929. gadā regulāru apraidi sākušā Belgradas Radio ietekmi uz serbu folkloras un šlāgeru mūzikas izplatību. Raidstacijas programma tika veidota atbilstoši karalistes valdības ieteikumiem un atspoguļoja gan pilsētas, gan lauku mūzikas tradīcijas. Līdz 30. gadu vidum īsviļņu pārraides sasniedza dienvidslāvu diasporas kopienas visa pasaulē, sniedzot savu ieguldījumu to kultūridentitātes veidošanā.

Pētījums izgaismo pirmavotu trūkumu, jo liela daļa Belgradas Radio arhīvu tika iznīcināti Otrā pasaules kara laikā. Pētījuma tapšanā izmantoti tādi sekundārie avoti kā periodika, amatieru ieraksti un citas liecības. Raidstacijas vēstures rekonstrukcijā izšķiroša bijusi sadarbība ar arhīva darbiniekiem un Belgradas Radio ilggadējo redaktoru Dragoslavu Simiču (*Dragoslav Simić*).

Belgradas Radio dibināts Karaļa Aleksandra I Karadžordževića diktatūras laikā, kad tika pastiprināta kontrole pār medijiem. Radio atspoguļoja Dienvidslāvijas kultūru daudzveidību, ko ietekmējušas Austroungārijas, Osmaņu impērijas un Rietumu tradīcijas. Tas kļuva par serbu folkloras mantojuma platformu, cita starpā atskaņojot arī "vecpilsētas mūziku" (*Starogradska muzika*), kurā apvienoti folkloras un Rietumu mūzikas elementi.

No 1929. Līdz 1937. gadam vecākās paaudzes komponists Petars Krstičs (*Petar Krstić*) veidoja programmas, kurās nereti tika iekļauts tavernu mūzikas dzīvais izpildījums. Par spīti cenzūrai vēlākie radio redaktori, piemēram, Mihajlo Vukdragovičs (*Mihajlo Vukdragović*) un Vojislavs Vučkovičs (*Vojislav Vučković*) programmās iekļāva arī profesionālas aranžijas un avangarda mūziku. *Starogradska* un tautas mūzika kļuva populāras plašās masās.

1936. gadā tika atklāta īsviļņu radio stacija, ar kuras palīdzību varēja sasniegt dienvidslāvu klausītājus visa pasaulē, īpaši Amerikā, Austrālijā un Jaunzēlandē. Ētērā atskaņotā *Starogradska* un tautas mūzika stiprināja kultūras saikni ar diasporas mūziķiem, vienlaikus veicinot arī repertuāra paplašināšanos.

Par šlāgeriem sauca populāru vokālo mūziku ar tautas mūzikas, operetes un džeza elementiem. Džezs bija populārs pilsētā, tomēr Belgradas Radio tas skanēja ierobežotu ētera laiku. Programmai bija raksturīga žanru daudzveidība, iekļaujot gan moderno, gan tradicionālo mūziku.

Raidstacijas nozīmīgumu apliecina atgriezeniskā saite no klausītājiem, piemēram, vēstules no diasporas. Belgradas Radio veicināja kultūras prakšu attīstību gan

Dienvidslāvijā, gan ārzemēs, veicinot Balkānos un citos kontinentos dzīvojošo dienvidslāvu saliedēšanos.

Pētījums izgaismo mediju vēsture nepētītu lauku, izceļot Belgradas Radio lomu serbu mūzikas saglabāšanā un popularizēšanā. Atklātais rada nepieciešamību pētījumus turpināt, lai pamazām aizpildītu ar mūzikas kultūru saistītos "balto plankumus".